

DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNO-OŚWIATOWA W ŚRODOWISKU WOJSKOWYM NA PRZYKŁADZIE KLUBU 18 BATALIONU POWIETRZNODESANTOWEGO DOM ŻOŁNIERZA W BIELSKU-BIAŁEJ

CULTURAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES IN THE MILITARY ENVIRONMENT ON THE EXAMPLE OF THE CLUB OF THE 18TH AIRBORNE BATTALION SOLDIER'S HOME IN BIELSKO-BIAŁA

STRESZCZENIE

Klub 18 Batalionu Powietrznodesantowego Dom Żołnierza sukcesywnie rozszerza swoją ofertę różnych przedsięwzięć, a oferowane zajęcia cechuje wysoka jakość oraz profesjonalna organizacja. Propozycje zajęć są rozbudowane i w zasadzie każdy chętny może znaleźć dla siebie coś interesującego.

Placówka oferuje uczestnikom szeroki zakres zajęć, które rozwijają zainteresowania, umożliwiają poznanie nowych ludzi, poprawiają kondycję i zdrowie. Dobrze funkcjonuje też segmentacja oferty – działania kierowane są zwłaszcza do dzieci, seniorów, rodzin i kobiet. Przeprowadzone badania pokazują, że Dom Żołnierza w Bielsku-Białej rozwija swoją działalność w kierunku zacieśniania relacji z lokalną społecznością. Mógłby kłaść znacznie większy nacisk na przepływ informacji oraz wspieranie oddolnych inicjatyw. Powinien również poszerzać swoją ofertę o zajęcia wzmacniające poczucie własnej wartości uczestników, propagujące szeroko pojętą kulturę w nawiązaniu do historii oraz tradycji i obrzędów obszaru, na którym się znajduje.

SŁOWA KLUCZOWE

wojsko, działalność kulturalno-oświatowa, kluby wojskowe, zajęcia dla środowisk wojskowych

WSTĘP

Institucje kultury stanowią nieodłączny element współczesnych miast i wsi. Głównym ich celem jest pozyskiwanie i przygotowywanie społeczeństwa do aktywnego uczestnictwa w kulturze, współtworzenie jej wartości oraz podnoszenie poziomu edukacji kulturalnej społeczeństwa. W wielu miejscowościach dom kultury odgrywa ważną rolę, stanowi zogniskowanie tych wszystkich działań. Gwałtowne współczesne procesy społeczne były źródłem przemian tego typu instytucji, miały wpływ na ich funkcjonowanie, rolę oraz zadania.

Kluby garnizonowe stanowią ważny element środowiska społecznego, zwłaszcza w kręgach wojskowych, w których zainteresowani mogą doświadczyć bliższego kontaktu z szeroko pojętą kulturą. Stwarzają one warunki zapewniające poszerzanie zainteresowań indywidualnych, możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego od służby i pracy, regenerację sił psychofizycznych oraz właściwą adaptację w środowisku wojskowym. Przykładem takiego miejsca jest Klub 18 Batalionu Powietrznodesantowego Dom Żołnierza w Bielsku-Białej, którego strukturę formalną, warunki funkcjonowania

oraz różne efekty działalności kulturalno-oświatowej opisano i poddano analizie w niniejszym artykule.

ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE, PRZEDMIOT I CEL BADAŃ WŁASNYCH

Przedmiotem badań zrealizowanych w związku z przygotowaniem pracy licencjackiej, których wyniki przedstawia niniejszy artykuł, była działalność kulturalno-oświatowa Klubu 18 Batalionu Powietrznodesantowego w Bielsku-Białej prowadzona w środowisku wojskowym. Celem głównym było zgromadzenie, uporządkowanie i poddanie analizie wiedzy dotyczącej działalności kulturalno-oświatowej Klubu. Obranie takiego kierunku badań pozwoliło na realizację celu poznawczego, jakim w tej pracy jest poznanie historii i obecnej działalności tej placówki, zapewniającej zajęcia kulturalno-oświatowe dla rodzin ze środowiska wojskowego.

W opracowaniu określono następujące cele szczegółowe:

1. Zebranie wiedzy na temat działań kulturalno-oświatowych w środowisku wojskowym.
2. Sprawdzenie, czy i w jakim zakresie organizowane przedsięwzięcia wpływają na społeczną integrację środowiska wojskowego.
3. Przedstawienie opinii badanych osób na temat oferty programowej klubu Dom Żołnierza.

Głównym problemem badawczym w tym opracowaniu jest następujące pytanie: Czy i w jakim zakresie działalność kulturalno-oświatowa Klubu 18 bpd zapewnia środowisku wojskowemu spędzanie czasu wolnego, wielostronny rozwój oraz wychodzi naprzeciw oczekiwaniom tego środowiska?

W odniesieniu do problemu głównego sformułowano następujące problemy szczegółowe:

1. Czy uczestnicy zajęć i przedsięwzięć realizowanych w Klubie 18 bpd uważają wpływ działań kulturalno-oświatowych na swoje życie oraz dostrzegają korzyści z nich płynące?
2. Czy i w jakim zakresie przedsięwzięcia organizowane przez Klub wpływają na integrację środowiska wojskowego?
3. Czy osoby zainteresowane zajęciami w Klubie mają do zaproponowania zmiany w zakresie nowych form aktywności, które można wprowadzić w tej placówce?

W niniejszej pracy hipotezę odnoszącą się do problemu głównego sformułowano następująco: Działalność kulturalno-oświatowa Klubu 18 bpd zapewnia środowisku wojskowemu spędzanie czasu wolnego, wielostronny rozwój oraz wychodzi naprzeciw oczekiwaniom tego środowiska.

Przyjęto następujące hipotezy szczegółowe:

H1: Członkowie zajęć w Klubie 18 bpd zauważają wpływ działań kulturalno-oświatowych na swoje życie oraz dostrzegają korzyści z nich płynące.

H2: Przedsięwzięcia organizowane przez Klub 18 bpd wydatnie wpływają na społeczną integrację środowiska wojskowego.

H3: Osoby zainteresowane zajęciami w Klubie 18 bpd mają do zaproponowania konkretne zmiany oraz nowe rodzaje aktywności, które można ich zdaniem z powodzeniem wprowadzić w tej placówce.

W badaniu wykorzystano dwie metody badawcze: metodę monograficzną i metodę sondażu diagnostycznego. Metoda monograficzna pozwoliła na szczegółowy opis badanej placówki kulturalno-oświatowej. Umożliwiła dokonanie szerszego jej oglądu w zakresie struktury organizacyjnej i podejmowanych działań. Z kolei metoda sondażu diagnostycznego daje możliwość przeprowadzenia badań na większą skalę, co skutkuje pełniejszym obrazem rzeczywistości. Dzięki tej metodzie można poznać opinie respondentów na temat działalności kulturalno-oświatowej Klubu 18 bpd, dowiedzieć się, jak go oceniają oraz co wiedzą na jego temat. W badaniu wykorzystano takie techniki badawcze, jak: wywiad, obserwacja oraz badanie dokumentów.

Badania empiryczne były prowadzone od lipca do września 2022 r. wśród żołnierzy i pracowników resortu obrony narodowej w Jednostce Wojskowej 1328 im. kpt. Ignacego Gazurka w Bielsku-Białej oraz wśród uczestników zajęć w Klubie 18 bpd. Dobór próby do badań był celowy.

Rozprowadzono 130 ankiet, z czego zwrotnie otrzymano 100 wypełnionych formularzy. Wśród ankietowanych było 58 kobiet (58%) i 42 mężczyzn (42%). Wywiadu udzieliło 5 osób, w tym 2 kobiety i 3 mężczyzn. Wywiady skategoryzowane z uczestnikami zajęć przeprowadzono w czerwcu i lipcu 2022 r., natomiast z pracownikami tej instytucji – w sierpniu 2021 r. Pytania do wywiadu zostały sporządzone na podstawie wcześniej przeprowadzonej obserwacji indywidualno-grupowej w Klubie 18 bpd. Dotyczyły przede wszystkim działań kulturalno-oświatowych przeprowadzonych w środowisku wojskowym. Obserwacja bezpośrednia dokonana na potrzeby pracy była prowadzona w sposób uczestniczący, ukryty, od września 2021 do września 2022 r. Taki

sposób pozwolił na uzyskanie ogólnej wiedzy dotyczącej funkcjonowania Klubu 18 bpd. Wśród analizowanych dokumentów były: *Regulamin działalności Klubu 18 Batalionu Powietrznodesantowego Dom Żołnierza w Bielsku-Białej*, sprawozdania z działalności instytucji oraz materiały obrazowo-dźwiękowe. Informacje uzyskane podczas analizy dokumentów okazały się szczególnie przydatne przy charakteryzowaniu działalności Klubu 18 bpd. Dane pozyskane w trakcie procesu badawczego poddano odpowiedniej klasyfikacji i stosownej analizie, zgodnie z przyjętymi założeniami metodologicznymi.

TŁO HISTORYCZNE POWSTANIA KLUBU 18 BPD, ZAKRES I CELE JEGO DZIAŁALNOŚCI KULTURALNO-OŚWIATOWEJ

HISTORIA POWSTANIA I FUNKCJONOWANIA KLUBU

Dom Żołnierza w Bielsku-Białej, zlokalizowany przy ul. Broniewskiego 27, wzniesiony został w latach 1925–1927 według projektu Ludwika Landaua, z wyraźnym wpływem młodopolskiego stylu zakopiańskiego. Powstał z inicjatywy Komitetu Opieki nad Żołnierzami Garnizonu Bielsko-Biała i jego kierowników: prezesa tego Komitetu i dowódcy Okręgu Podbeskidzkiego gen. bryg. Adama Galicy oraz sekretarza tego Komitetu i dowódcy 21 Dywizji Piechoty Górskiej (21 DPG) ks. mjr. Antoniego Miodońskiego, kapelana 21 DPG i garnizonu bielskiego¹. Inicjatywę wsparło swoimi składkami społeczeństwo polskie, nabywając cegielki na ten cel. Za uzyskane środki zakupiono budynek, który ofiarowano Wojsku Polskiemu. Grunt podarował ze swoich dóbr arcyksiążę Karol Stefan Habsburg z Żywca, pułkownik rezerwy 21 Pułku Artylerii, 21 DPG i honorowy patron tego pułku. Późniejsza opieka nad Domem Żołnierza należała do Przyjaciół Domu Żołnierza, pod przewodnictwem każdorazowego dowódcy 21 DPG².

Dom Żołnierza został wybudowany w charakterystycznym architektonicznym stylu witkiewiczowskim, wówczas propagowanym jako styl narodowy. (Odnaki noszone przez żołnierzy 21 DPG stacjonujących w Bielsku też nawiązywały do tej stylistyki). 11 listopada 1928 r., z okazji 10-lecia niepodległości

¹ J. Polak, M. Tomiczek, *Bielsko-Biała w starej fotografii*, Urząd Miejski w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała 1991, s. 303.

² Tamże, s. 303.

Polski, Dom Żołnierza został uroczystie poświęcony przez ks. ppłk. Antoniego Miodońskiego w obecności dowódcy 21 DPG gen. bryg. Wacława Przeździeckiego³.

Zdjęcie 1. Dom Żołnierza w 1928 r.

Źródło: <https://polska-org.pl/8792693,foto.html?idEntity=8792684>.

W okresie międzywojennym budynek skupiał wokół siebie inteligencję wojskową, służył budzeniu i upowszechnianiu polskiej kultury i sztuki na obszarze dwóch sąsiadujących ze sobą miast – Bielska i Białej.

Dom Żołnierza mieści dużą prostokątną salę widowiskową ze sceną oraz pomieszczenia pomocnicze. Bryła zewnętrzna jest mocno zróżnicowana przez dostawienie werand na parterze oraz rozległych tarasów na piętrze, które otaczają główny korpus budowli. Całość pokrywają wielopłaszczyznowe, strome dachy w zakopiańskim stylu, z dekoracyjnymi wieżyczkami zwieńczonymi namiotowymi daszkami, pierwotnie z graniastymi, drewnianymi sterczynami⁴.

Ten oryginalny budynek, złożony z szeregu przybudówek, tarasów, wieżyczek, posiada wewnątrz dużą salę teatralną i kinową oraz pomieszczenia świetlicowe. Działały w nim teatr amatorski, stacja turystyczna Polskiego Towarzystwa

³ Tamże, s. 303.

⁴ E. Chojecka, *Architektura i urbanistyka Bielska-Białej do 1939 roku*, Urząd Miasta Bielsko-Biała, Bielsko-Biała 1994, s. 119.

Tatrzańskiego oraz kino „Mars”. W budynku i jego otoczeniu odbywały się uroczystości wojskowe i narodowe, kulturalne i sportowe. Z czasem Dom Żołnierza stał się ważnym miejscowym ośrodkiem propagowania polskości.

Po II wojnie światowej formalną pieczę nad obiektem sprawowało Ministerstwo Obrony Narodowej, ale w praktyce służył on miastu, a ostatnim jego użytkownikiem był Młodzieżowy Dom Kultury. 12 września 1990 r. Domowi Żołnierza nadano imię gen. Józefa Kustronia⁵.

Budynek klubu figuruje w rejestrze zabytków Bielska-Białej. Stanowi on wraz z terenem, na którym jest zlokalizowany, znaczącą wartość materialną. Jego powierzchnia to 1355 m², kubatura wynosi 12699 m³. Położony jest w centrum miasta, na działce zajmującej około 7000 m², ma własny parking i otoczony jest rozległym terenem zielonym⁶.

W Domu Żołnierza funkcjonuje biblioteka wraz z czytelnią, sala widowiskowa, wykładowa, bankietowa oraz biuro. Znajduje się tam również garderoba, sala prób przeznaczona dla zespołów artystycznych oraz pomieszczenie dla kombatantów. Jest też kawiarnia wraz z zapleczem kuchenne-magazynowym. Za zgodą dowódcy pomieszczenia klubu mogą być użyczane bezpłatnie żołnierzom i pracownikom wojska w celu organizowania spotkań okolicznościowych⁷.

Klub garnizonowy w Bielsku-Białej jest ośrodkiem kulturalno-oświatowym, który sukcesywnie, co roku rozszerza swoją ofertę różnych przedsięwzięć skierowanych do środowiska wojskowego Garnizonu Bielsko-Biała, starając się sprostać potrzebom i oczekiwaniom kulturalnym, oświatowym i społeczno-wychowawczym żołnierzy.

ZAKRES, PROFIL ORAZ ZASADNICZE CELE DZIAŁALNOŚCI KULTURALNO-OŚWIATOWEJ

Praca kulturalno-oświatowa prowadzona w resorcie obrony narodowej jest spójną częścią systemu kultury państwa. Wojsko podejmuje ją ze względu na potrzeby własnej tożsamości oraz w celu zwiększenia efektywności

⁵ Informacje o Klubie 18 Batalionu Powietrznodesantowego, teczka nr 1, Archiwum Klubu 18 Batalionu Powietrznodesantowego w Bielsku-Białej.

⁶ Dane na podstawie Protokołu działalności Klubu 18 Batalionu Powietrznodesantowego w Bielsku-Białej w latach 2005–2006, Archiwum Klubu 18 Batalionu Powietrznodesantowego w Bielsku-Białej.

⁷ Informacje pozyskane podczas wywiadu przeprowadzonego z instruktorką Klubu 18 Batalionu Powietrznodesantowego w Bielsku-Białej, wrzesień 2021.

oddziaływać wychowawczych, ukierunkowanych w głównej mierze na żołnierzy, pracowników wojska i ich rodziny⁸.

Działalność Klubu 18 bpd jest skierowana nie tylko do żołnierzy służby czynnej, ale również do byłych żołnierzy zawodowych, kombatanów, weteranów, a także pracowników wojska oraz ich rodzin, członków kół, sekcji, klubów zainteresowań, w tym turystyczno-krajoznawczych, amatorskich zespołów artystycznych oraz organizacji pozarządowych prowadzących aktywne działania na rzecz obronności państwa oraz innych partnerów społecznych⁹.

Inicjatywy podejmowane w ramach Klubu 18 bpd mają charakter oświatowy, środowiskowy, turystyczno-krajoznawczy, rekreacyjny, instruktorsko-metodyczny i artystyczny¹⁰.

Funkcjonowanie klubu garnizonowego jest integralnie związane ze specyfiką służby bielskiego batalionu jako jednostki sił szybkiego reagowania, jej działaniami mobilizacyjnymi na poligonach, ćwiczeniami oraz pełnieniem służby poza granicami kraju, na misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Klub pełni funkcję wspierającą i integracyjną dla rodzin żołnierzy, umożliwia im wzajemne poznawanie się i spędzanie czasu wolnego¹¹.

Zasadnicze cele działalności kulturalno-oświatowej prowadzonej w klubie ukierunkowane są na tworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju żołnierzy, pracowników wojska i członków ich rodzin w wymiarze społecznym i intelektualnym. Klub dąży do integracji wewnętrznej środowiska wojskowego, jak również umacniania więzi emocjonalnych wojska ze społeczeństwem i pełniejszego powiązania działalności klubu ze środowiskiem jednostki wojskowej. Wzbogaca przy tym proces wychowania młodzieży szkolnej przez popularyzację tematyki patriotyczno-obronnej, historii i tradycji polskiego oręża¹².

Dom Żołnierza umożliwia poszerzanie zainteresowań indywidualnych, aktywne spędzanie czasu wolnego od służby i pracy, regenerację sił psychofizycznych oraz sprzyja adaptacji w środowisku wojskowym. Celem działalności klubu jest też kształtowanie wrażliwości artystycznej, poczucia estetyki i kultury osobistej uczestników działań kulturalno-oświatowych i wychowawczych. Istotne jest popularyzowanie turystyki i krajoznawstwa jako źródeł poznania miejsca pełnienia służby i pracy, wzbogacanie wiedzy ogólnej,

---

⁸ Zob. Decyzja nr 55 Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 marca 2013 r. w sprawie zasad działalności klubów wojskowych.

⁹ Zob. *Regulamin działalności Klubu 18 Batalionu Powietrznodesantowego w Bielsku-Białej*, s. 4.

¹⁰ Zob. Decyzja nr 55 Ministra Obrony Narodowej...

¹¹ Informacje pozyskane podczas wywiadu przeprowadzonego z kierownikiem Klubu 18 bpd, sierpień 2021.

¹² Por. *Regulamin działalności Klubu...*, s. 4.

historycznej, społecznej i kulturowej o regionie i Polsce oraz kształtowanie pozytywnego wizerunku Sił Zbrojnych i promowanie służby wojskowej w środowisku lokalnym. Ponadto rola Domu Żołnierza sprowadza się do kształtowania postaw patriotycznych przez przypominanie wydarzeń oraz osób, które trwale wpisały się w historię państwa i narodu polskiego. Stwarza to warunki do rozwijania indywidualnych pasji, zapewnienia rozrywki i godnego świętowania rocznic oraz uroczystości patriotycznych¹³.

Klub 18 bpd jest komórką wewnętrzną funkcjonującą na podstawie nadanego jednostce wojskowej etatu, realizującą zadania kulturalno-oświatowe na rzecz środowiska wojskowego. Działalność tę w opisywanej instytucji określa dowódca JW 1328 w Bielsku-Białej.

DZIAŁANIA KULTUROTWÓRCZE W ŚRODOWISKU WOJSKOWYM W ŚWIETLE BADAŃ WŁASNYCH

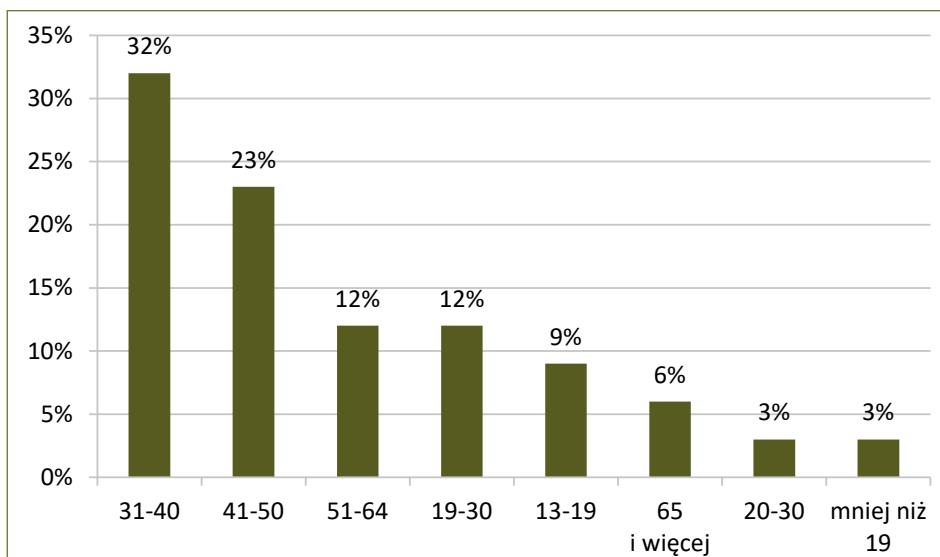
CHARAKTERYSTYKA BADANYCH I ŹRÓDEŁ DANYCH

Funkcjonowanie Domu Żołnierza jest nieodłącznie związane ze specyfiką służby 18 bpd, który należy do elity jednostek Wojska Polskiego. Badania były realizowane w Bielsku-Białej wśród żołnierzy, a także pracowników jednostki wojskowej oraz uczestników zajęć prowadzonych przez Klub 18 bpd. Wśród ankietowanych kobiety stanowiły 58%, a mężczyźni 42%. Przeważającą większość, bo aż 32% badanych, stanowiły osoby w wieku 31–40 lat. Na drugim miejscu były osoby w przedziale wiekowym 41–50 lat (23%), a 3% badanych stanowiły osoby w wieku 20–30 lat oraz poniżej 19 lat. Szczegóły przedstawia wykres 1.

Pośród ogółu badanych (N=100) wykształcenie wyższe posiadało 48% osób. Nie jest to bez znaczenia dla wyniku całościowego ankiety. Szczególnie odnosić to można do wyższej samoświadomości kulturalnej i potrzeb związanych z uczestnictwem i samorealizacją. Osoby z wykształceniem średnim stanowiły 29% ogółu respondentów. Wykształcenie gimnazjalne miało 5% badanych, a wykształcenie podstawowe i zawodowe – po 9% ankietowanych (wykres 2).

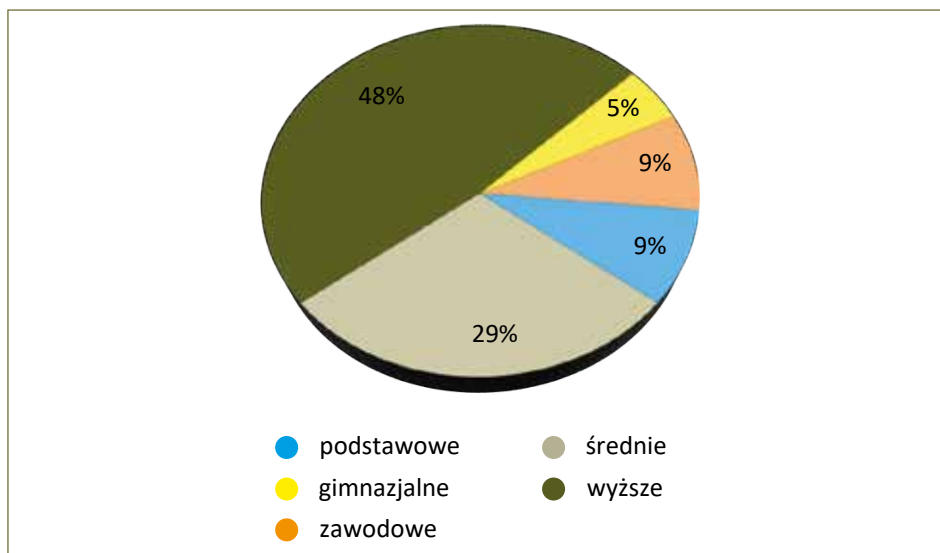
¹³ Informacje pozyskane podczas wywiadu przeprowadzonego z kierownikiem Klubu 18 bpd w Bielsku-Białej, sierpień 2021 r.

Wykres 1. Wiek osób objętych badaniami

Źródło: badania własne.

Wykres 2. Wykształcenie badanych

Źródło: badania własne.

ROLA I ZNACZENIE DZIAŁAŃ KULTUROTWÓRCZYCH PODEJMOWANYCH W ŚRODOWISKU WOJSKOWYM

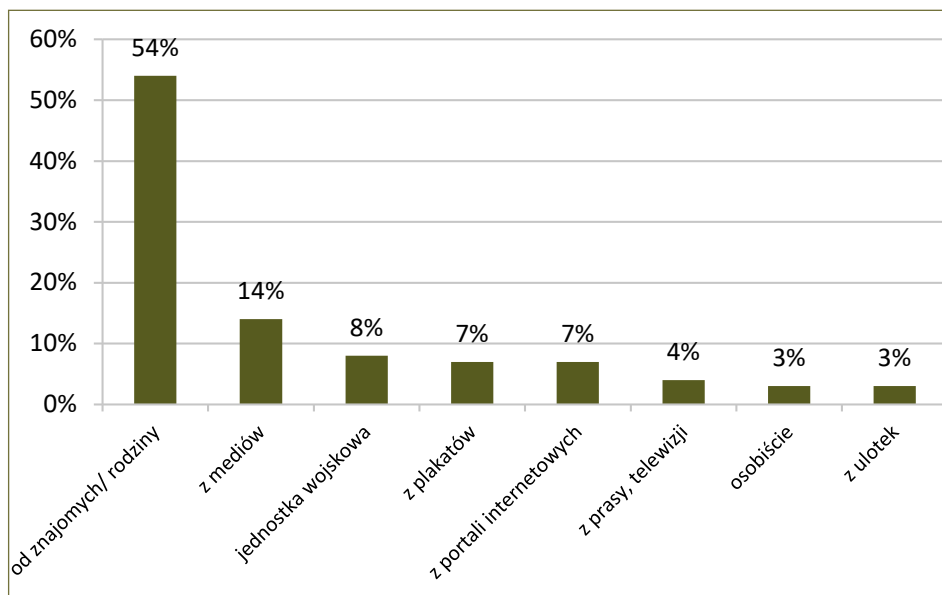
Klub 18 bpd wypracował różnorodne, cieszące się dużym zainteresowaniem w środowisku wojskowym i poza nim formy twórczego spędzania czasu wolnego przez dzieci, młodzież i dorosłych. Aktywność kulturalno-oświatowa prowadzona w tej placówce ukierunkowana jest na tworzenie warunków do rozwoju żołnierzy, pracowników wojska i ich rodzin w wymiarze społecznym i intelektualnym.

Dla badanych najskuteczniejszym nośnikiem informacji o działaniach i propozycjach Klubu 18 bpd są znajomi i rodzina. Aż 54% ankietowanych zazna-czyło taką odpowiedź. Na kolejnym miejscu były media społecznościowe z wynikiem 14%, do których można zaliczyć stronę internetową 18 bpd. Zdecydowana mniejszość, bo jedynie 8% respondentów, stwierdziła, że informacje o działalności klubu zaczerpnęła z jednostki wojskowej, czyli miejsca, w którym pracuje. Niewielka liczba ankietowanych (3%) podała, że informacja o tej placówce uzyskała z ulotek. Na podobnym poziomie plasuje się odpowiedź dotycząca osobistego zapoznania się z ofertą kulturalną Domu Żołnierza. Dla 4% badanych źródłem informacji o działaniach Klubu były prasa i telewizja.

Zaskakujące może być to, że portale internetowe jako źródło informacji o ofercie tej placówki znalazły się dopiero na 4. miejscu. Z uwagi na fakt, że zarówno współczesna młodzież, jak i dorośli spędzają przed komputerem dużo czasu, należałoby pomyśleć o rozszerzeniu działań promocyjnych w internecie. Promocja wydarzeń kulturalnych to najistotniejsza kwestia w przekazywaniu informacji i zachęcaniu środowiska wojskowego do udziału w organizowanych przez klub inicjatywach. Zebrane wyniki przedstawia wykres 3. Podczas przeprowadzania badań wśród osób ze środowiska wojskowego w Jednostce Wojskowej w Bielsku-Białej oraz w Klubie 18 bpd zostało zadane następujące pytanie: „Co zdecydowało o tym, że skorzystał(a) Pan(i) lub członek Pana(-i) rodziny z oferty Klubu 18 bpd?”. Respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź. Rozkład odpowiedzi w podziale na dzieci i młodzież oraz dorosłych prezentuje wykres 4.

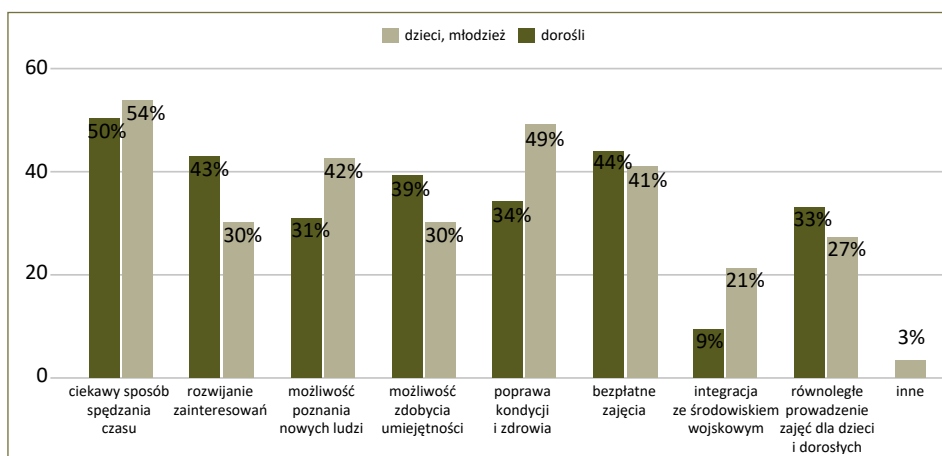
Z przeprowadzonej analizy wynika, że istnieje wiele czynników, które zdecydowały o uczestnictwie w zajęciach organizowanych przez Klub 18 bpd. Ponad połowa respondentów oświadczyła, że głównym z nich jest ciekawy

Wykres 3. Źródła informacji o działalności Klubu 18 bpd

Źródło: badania własne.

Wykres 4. Korzyści z udziału w ofercie

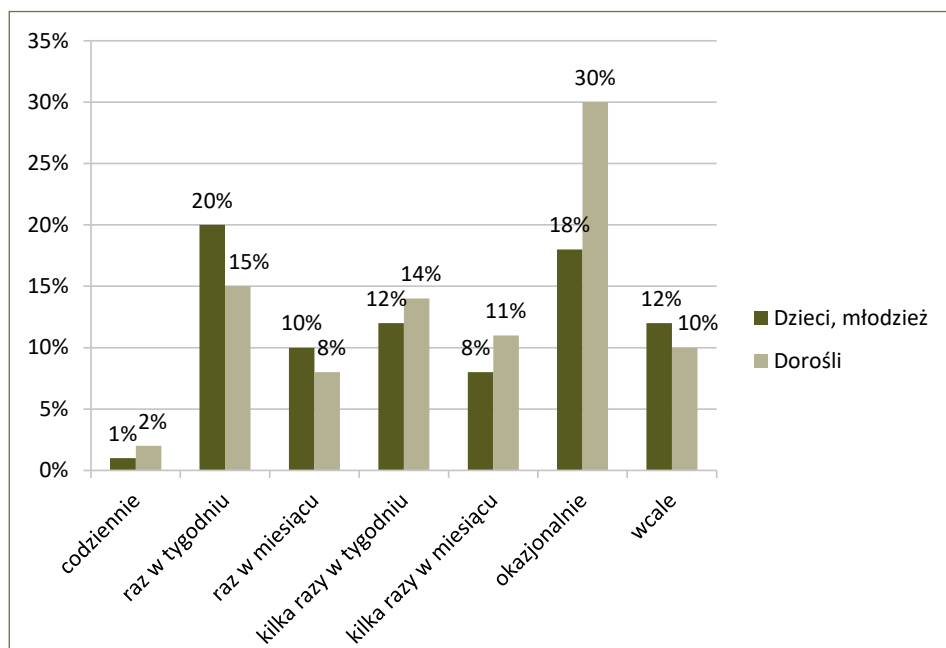

Źródło: badania własne.

sposób spędzania czasu. Większość dorosłych ankietowanych, bo aż 49%, uznała, że ważna jest dla nich poprawa kondycji i zdrowia, natomiast 42% tejże grupy wiekowej wskazało jako istotny czynnik możliwość poznawania nowych ludzi oraz bezpłatne uczestnictwo w zajęciach. Z kolei dzieci i młodzież do udziału w przedsięwzięciach klubu zachęca rozwijanie zainteresowań oraz bezpłatne zajęcia (43% respondentów). Należy również zwrócić uwagę, że prawie 30% ankietowanych uznała za istotny aspekt równoległe prowadzenie zajęć dla dzieci i dorosłych.

Kolejny wykres prezentuje odpowiedzi na pytanie dotyczące częstotliwości korzystania przez respondentów z propozycji Klubu (wykres 5).

Wykres 5. Częstotliwość korzystania z propozycji instytucji

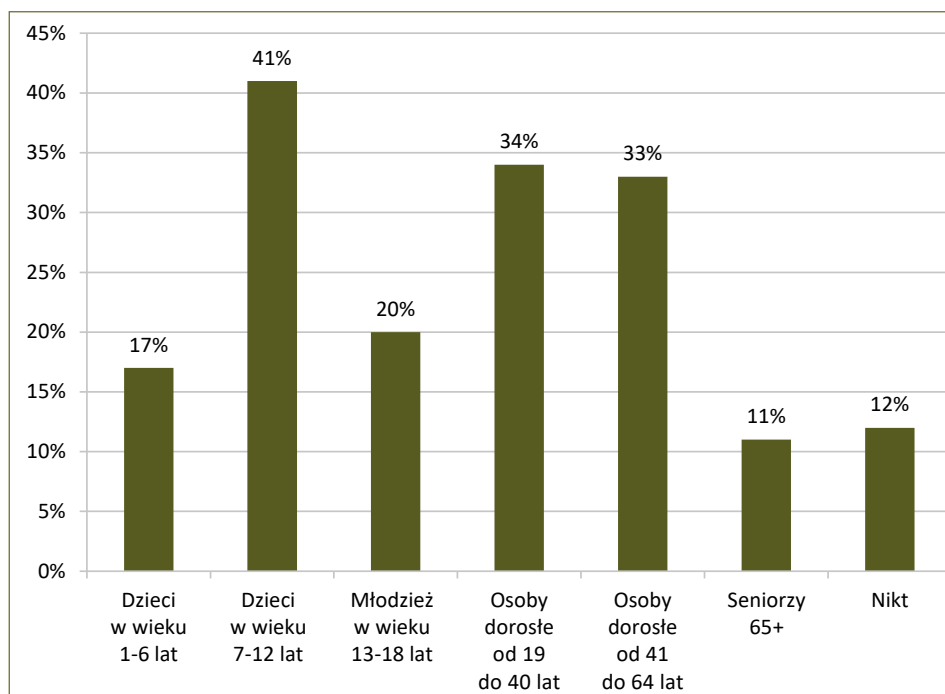
Źródło: badania własne.

Najczęściej wybieraną odpowiedzią na pytanie o częstotliwość udziału w przedsięwzięciach Klubu 18 bpd było „okazjonalnie”. Tak wskazało aż 30% dorosłych i 18% dzieci i młodzieży. Natomiast 15% dorosłych ankietowanych i 20% dzieci i młodzieży uczestniczy w takich zajęciach raz w tygodniu, podczas gdy 14% dorosłych i 12% dzieci i młodzieży uczęszcza na nie kilka razy

w tygodniu. Niewielki liczbą, bo 10% dorosłych i 12% dzieci i młodzieży, wcale nie korzysta z oferty tej instytucji.

Jeśli chodzi o wiek osób korzystających z oferty Klubu (wykres 6), to największą grupą (stanowiącą aż 41%), która uczestniczy w ofercie badanej instytucji, są dzieci w wieku 7–12 lat. Drugie miejsce (33% badanych) zajmują osoby dorosłe w wieku 19–40 lat oraz 41–64 lat.

Wykres 6. Wiek osób korzystających z oferty Klubu

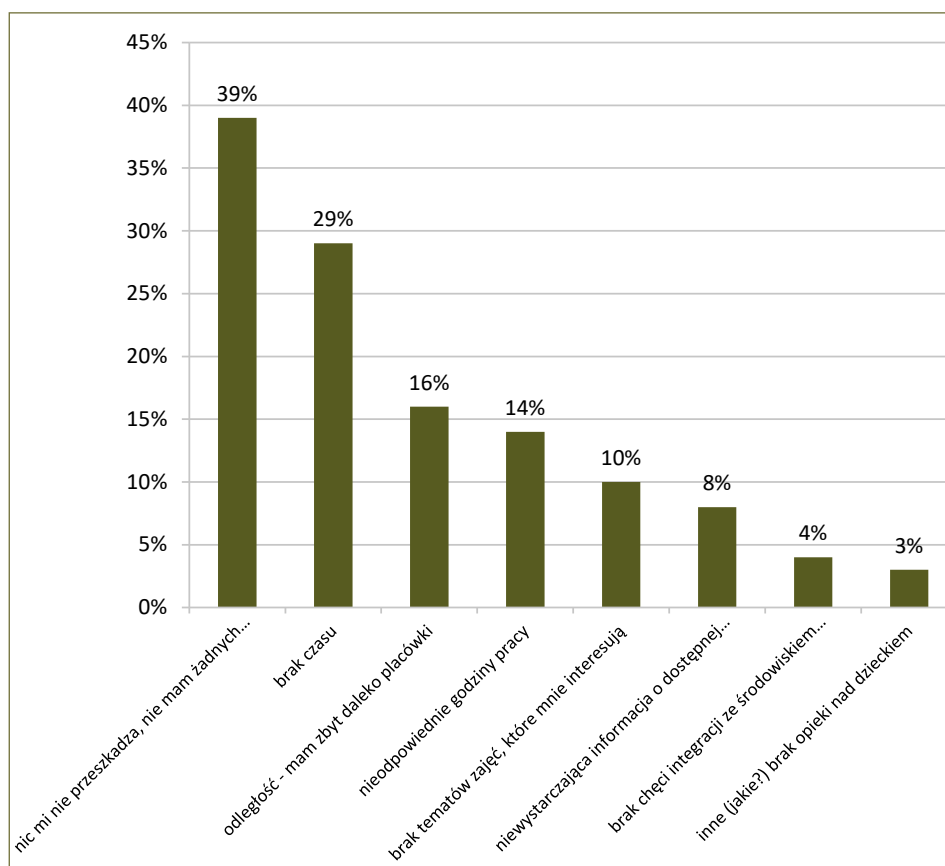

Źródło: badania własne.

Oferta kulturalna musi uwzględniać zróżnicowane potrzeby mieszkańców, Klub powinien w większym stopniu otworzyć się na młodzież oraz seniorów. Często te grupy społeczne nie korzystają z oferty Klubu, bo albo o niej nie wiedzą, albo jest dla nich mało atrakcyjna. Może o tym świadczyć fakt, że wśród uczestników zajęć tylko 20% to osoby w wieku 13–18 lat, a jeszcze mniej, bo 11%, to seniorzy. Młodzież to obecnie najbardziej wymagająca grupa, do której trudno jest dopasować ofertę kulturalną. Niewiele osób, bo 17% badanych, korzysta z przedsięwzięć Klubu przeznaczonych dla dzieci w wieku 1–6 lat.

Z badań jasno wynika, że oferta placówki jest postrzegana jako uniwersalna i skierowana do odbiorcy w każdym wieku, a realizowane programy kulturalno-oświatowe są elastycznie dopasowane w dużym stopniu do wieku i zainteresowań uczestników zajęć. Aż 12% ankietowanych nigdy wcześniej nie korzystało z oferty Domu Żołnierza. Takiej odpowiedzi udzieliło 10 mężczyzn i 2 kobiety. Na pytanie dotyczące trudności, jakie przyczyniły się do tego, że ankietowany nie bierze udziału w wydarzeniach organizowanych przez Klub 18 bpd, respondenci zaznaczyli wiele różnych odpowiedzi, których rozkład procentowy został przedstawiony na wykresie 7.

Wykres 7. Czynniki ograniczające uczestnictwo w zajęciach oferowanych przez Klub

Źródło: badania własne.

Aż 39% respondentów stwierdziło, że nic im nie przeszkadza i nie mają żadnych ograniczeń w korzystaniu z oferty Klubu. Części badanych różnego rodzaju ograniczenia utrudniają pełne uczestnictwo w życiu kulturalnym Klubu. Najczęstszym wymienianym powodem jest brak czasu (dla 29% ankietowanych) i zbyt duża odległość placówki od miejsca zamieszkania (dla 16% respondentów). Nieodpowiednie godziny pracy Domu Żołnierza jako przeszkodę wskazało 14% badanych. Z kolei 10% osób biorących udział w badaniu podało jako powód niekorzystania z oferty kulturalnej Klubu brak interesujących ich tematów zajęć. Niewielki odsetek osób (8%) wskazało jako odpowiedź niewystarczającą informację o dostępnej ofercie zajęć, a 4% ankietowanych odpowiedziało, że nie ma chęci integrowania się ze środowiskiem wojskowym. Udzielając odpowiedzi „inne”, 3% badanych uznało, że ograniczenia związane z uczestnictwem w zajęciach spowodowane są brakiem możliwości zapewnienia opieki nad małym dzieckiem. Poniżej zamieszczono wypowiedzi żołnierzy udzielone podczas wywiadów:

Lubię spędzać czas na sportowo i aktywnie. Jednak ta instytucja nie oferuje mi zbyt wielu opcji, interesowałby mnie basen, wspinaczka górską, biegi długodystansowe, bardziej ekstremalne wędrówki po górach (mężczyzna, 45 lat).

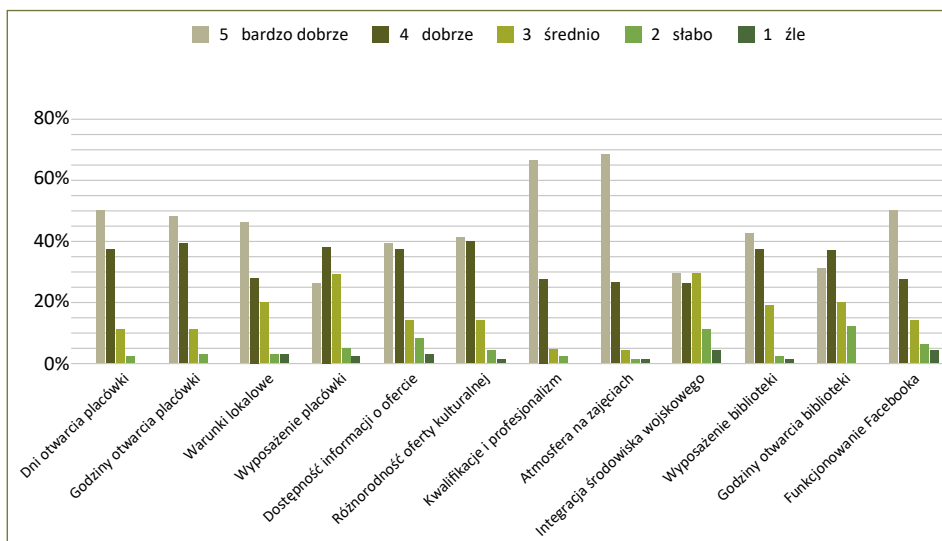
Jestem żołnierzem od kilkunastu lat i niestety nie korzystam z propozycji oferowanych przez Dom Żołnierza ze względu na brak czasu, ale również dlatego że przedsięwzięcia i zajęcia nie odpowiadają moim zainteresowaniom (mężczyzna, 45 lat).

Zadaniem współczesnej instytucji kultury jest diagnozowanie oczekiwań osób, do których kieruje swoją ofertę, otwieranie się na nowe potrzeby, definiowanie nisz, do których powinno się dotrzeć, stwarzanie szans partycypacji dla osób dotychczas słabiej udzielających się w danej strefie kultury i przedsięwzięciach.

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o ocenę poszczególnych aspektów działalności Klubu 18 bpd według skali: 5 – bardzo dobrze, 4 – dobrze, 3 – średnio, 2 – słabo, 1 – źle. Wyniki badania zaprezentowano na wykresie 8. Z analizy materiału zawartego na wykresie wynika, że zdecydowana większość respondentów, bo ponad 68%, bardzo dobrze ocenia atmosferę na zajęciach, 66% uważa, że kwalifikacje i profesjonalizm pracowników są na bardzo dobrym poziomie. Można wywnioskować, że uczestnicy zajęć czują się w placówce dobrze i bezpiecznie, realizując swoje pasje i zainteresowania pod opieką życzliwej i profesjonalnej kadry pracowników, w otoczeniu przyjaźnie nastawionych osób. Dom Żołnierza cieszy się dużym uznaniem

Wykres 8. Ocena respondentów dotycząca działalności Klubu 18 bpd

Źródło: badania własne.

i zaufaniem społecznym, bardzo dobrą opinią na temat prowadzących zajęcia instruktorów i wysokim poziomem działań edukacyjnych. Jednocześnie placówka jest odbierana jako partnerska przestrzeń do działań, miejsce wspólne, o dobrej, przyjaznej atmosferze i bogatej ofercie.

Połowa ankietowanych oceniła bardzo dobrze dni i godziny otwarcia placówki oraz funkcjonowanie profilu instytucji na Facebooku. Należy w tym miejscu nadmienić, że cieszy się on stosunkowo dużym zainteresowaniem, o czym świadczy wypowiedź pracownika Domu Żołnierza:

Aktualnie stronę Facebooka Klubu 18 Batalionu Powietrznodesantowego polubiło 799 osób, z czego 58% to kobiety, a 42% mężczyźni. Największą grupą odbiorców funkcjonowania tej placówki w internecie są kobiety w wieku 35–44 lat (pracownik Klubu).

Warunki lokalowe zostały ocenione bardzo dobrze przez 46% ankietowanych, a wyposażenie placówki – przez 26%. Co trzeci badany uznał, że wyposażenie placówki jest dość słabe. Spora liczba respondentów, bo około 40%, bardzo dobrze oceniła dostępność informacji o ofercie oraz jej różnorodność, taki sam procent badanych dobrze ocenia: wyposażenie placówki, dostępność informacji o ofercie i jej różnorodność.

Jeśli chodzi o wyposażenia biblioteki, to 42% ankietowanych ocenia je bardzo dobrze, 37% – dobrze, 19% – średnio, 2% – słabo, a 1% – źle. Z kolei godziny otwarcia biblioteki 31% badanych ocenia bardzo dobrze, 37% – dobrze, 20% – średnio, a 12% – słabo. Integracja środowiska wojskowego została oceniona bardzo dobrze, dobrze i średnio przez niecałe 30% badanych, 11% z nich stwierdziło, że jest słaba, a 4% – że zła.

Pandemia koronawirusa w 2020 i 2021 r. spowodowała zmiany, które na trwałe odcisnęły piętno na życiu ludzi na całym świecie. Czasowo zamknięto teatry, biblioteki, muzea, galerie sztuki i inne podmioty świadczące usługi kulturalne. Następstwa spowodowane ograniczeniami epidemiologicznymi dotknęły również Dom Żołnierza. Warto w tym miejscu przytoczyć wypowiedź pracownika Klubu dotyczącą działalności kulturalno-oświatowej tym czasie:

Mając na uwadze złagodzenie epidemii, zawieszono działalność tej placówki. Był to podstawowy czynnik zmieniający organizację działań, czego skutkiem było przełożenie lub zlikwidowanie wielu projektów, wycieczek, przedsięwzięć. Wstrzymanie planowanych imprez skutkowało zmianami harmonogramu, tworzeniem nowych rozwiązań tak, aby zrealizować zadania programowe. Konieczność znacznego lub całkowitego ograniczenia działalności kulturalnej podczas pandemii w 2021, zamknięcie tej instytucji kultury, brak możliwości bezpośredniego kontaktu z odbiorcą, potrzeba dystansowania społecznego i obostrzenia sanitarne sprawiły, że oferta kulturalna była w większości realizowana online lub w formule hybrydowej. Odpowiedzią na nową sytuację stały się nowe inicjatywy i aktywności pozwalające utrzymywać kontakt z publicznością. Klub w znaczący sposób rozwinął swoją ofertę oraz skutecznie dobierał narzędzia, kanały komunikacyjne, by podtrzymać/budować relacje z odbiorcami (pracownik klubu).

DZIAŁALNOŚĆ DOMU ŻOŁNIERZA JAKO CZYNNIK INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Integracja pracowników ma ogromne znaczenie dla funkcjonowania każdej instytucji. Oznacza ona szereg działań, których celem jest zbudowanie pozytywnych relacji między pracownikami, opartych na wzajemnej pomocy, wsparciu i koleżeństwie, a także skuteczne zmotywowanie zespołu do aktywności. Takie działanie pomaga rozwiązać problemy powstałe w grupie, rozluźnia atmosferę i stwarza doskonałe warunki do rozwoju. Ponad

1/5 badanych dorosłych, co stanowi 21% ogółu ankietowanych, stwierdziła, że czynnikiem, który zdecydował o uczestnictwie w zajęciach organizowanych przez Dom Żołnierza, była chęć integracji ze środowiskiem wojskowym. Analizując działalność kulturalno-oświatową Klubu 18 bpd, jak również przeznaczenie tej placówki dla tego środowiska, można zauważyć niski wskaźnik odpowiedzi, w których badani deklarują potrzebę integracji ze środowiskiem żołnierzy. Poniżej zamieszczono wypowiedzi badanych na ten temat.

Integracja środowiska wojskowego jest po części utrudniona, ponieważ wielu żołnierzy mieszka poza terenem Bielska-Białej, a poza tym przebywając cały dzień w kręgach wojskowych, na poligonach i wspólnych szkoleniach, pojawia się brak chęci spędzania czasu wolnego poza pracą (mężczyzna, 50 lat).

Najczęściej integracja wśród żołnierzy jest podczas awansów oraz pożegnań do cywila. Myślę, że częste poligony, szkolenia, kursy oraz specyfika wykonywanego zawodu sprawiają, że wojskowi nie mają ochoty po pracy się integrować, wolą wracać do domów, do rodzin, i to z nimi spędzić czas wolny lub po prostu wypocząć (mężczyzna, 45 lat).

Środowisko wojskowe jest zhierarchizowane, co krępuje relacje między żołnierzami oraz brak chęci integrowania się (mężczyzna, 45 lat).

Reasumując powyższe wypowiedzi, można stwierdzić, że pomimo wielu korzyści płynących z wyjazdów i spotkań integracyjnych nie można zapominać o tym, że tego typu organizacyjne przedsięwzięcia są zwykle obligatoryjne i zabierają żołnierzom czas, który mogliby spędzić z rodziną lub na realizacji swoich prywatnych potrzeb. W związku z tym uczestnictwo w imprezach, które nie spełniają ich oczekiwań, może wywołać niezadowolenie i w efekcie działać demotywowująco. Poniżej przytoczono wybrane odpowiedzi udzielone podczas wywiadu z pracownikami Klubu 18 bpd.

Spotkania integracyjne motywują do pracy oraz pełnią istotną rolę w budowaniu atmosfery w zespole i są sposobem na oderwanie grupy pracowników od codziennych obowiązków. W Klubie 18 Batalionu Powietrznodesantowego od kilkudziesięciu lat mają one formę wyjazdów, wycieczek, pikników, kuli-gów, warsztatów, festynów, imprez sportowo-kulturalnych, spotkań wigilijnych. Do udziału w imprezach zapraszani są pracownicy, ale bardzo często także ich rodziny. Podczas takich integracji nawiązują się bliższe relacje pomiędzy pracownikami, poprawia się komunikacja, a zaufanie ulega zwiększeniu (pracownik Klubu).

Kiedyś ludzie ze środowiska wojskowego, starsze roczniki zatrudnione w jednostkach, były bardziej zainteresowane integracją i wspólnym spędzaniem czasu, dlatego tych przedsięwzięć było dużo. Istotną rolę odgrywali dowódcy,

którzy dbali o to, by ludzie się wyszaleli, nawiązywali głębsze relacje. W którymś momencie kadra zaczęła się wykruszać i została przerwana tradycja kontynuowania tych przedsięwzięć. Do tego doszła jeszcze w 2020 r. pandemia, ograniczenia, restrykcje, które spowodowały rezygnację z wielu spotkań i wydarzeń kulturalnych, tj. teatru, koncertów i kabaretów, które mogłyby wypełnić czas wolny żołnierzom i ich rodzinom, jak i przy okazji zintegrować. Ważne jest, aby to dowódca jednostki potrafił i chciał integrować swoich pracowników (pracownik Klubu).

W pytaniu ankietowym dotyczącym korzystania przez respondentów z form aktywności organizowanych przez Klub 18 bpd zainteresowanie spotkaniami integracyjnymi w środowisku wojskowym zostało zaznaczone przez około 20% ankietowanych, w tym 11 kobiet i 9 mężczyzn. Podczas obserwacji działalności tej instytucji można było zauważyć, że potrzeba integracji najbardziej widoczna jest wśród kobiet, żon żołnierzy, jak również pracowników resortu obrony narodowej. Kobiety chętnie uczestniczą w spotkaniach, warsztatach i przedsięwzięciach organizowanych przez Klub 18 bpd. Dużym zainteresowaniem cieszą się kobiece wyjścia do teatru, kina, na koncerty, jak również warsztaty tematyczne, ruchowe i rękodzielnicze.

Integracja to luźne spotkanie poza godzinami pracy. To czas na to, by poznać lepiej swoich współpracowników lub osoby ze środowiska wojskowego właśnie z tej drugiej, prywatnej strony, i nieco rozluźnić atmosferę wśród żołnierzy i ich rodzin. To doskonała okazja do tego, żeby porozmawiać o zainteresowaniach oraz wspólnie spędzić czas wolny (kobieta, 45 lat).

Integracja pracowników stanowi stały proces kształtowania relacji sprzyjających współpracy oraz postaw pracowniczych charakteryzujących się zaufaniem i poczuciem współodpowiedzialności za realizowane cele oraz wzajemnym szacunkiem. W pracy nie może zabraknąć dbania o rozwijanie dobrych, bezpośrednich kontaktów pracowniczych, jak i kreowania odpowiedniej komunikacji oraz współpracy pomiędzy różnymi jednostkami organizacyjnymi w środowisku wojskowym i nie tylko.

OFERTA PROGRAMOWA KLUBU W OPINII BADANYCH - OCENA I PROPOZYCJE ZMIAN

W otwartym pytaniu dotyczącym sugestii oraz pomysłów, które wdrożone w życie mogłyby poprawić jakość usług świadczonych przez Klub 18 bpd,

28% respondentów podzieliło się swoimi uwagami i spostrzeżeniami. Można się jedynie domyślać, dlaczego uczestnicy badania byli tak powściągliwi w udzielaniu odpowiedzi. Być może problemem był otwarty charakter pytania, zniechęcająco mogła podziałać też znaczna długość ankiety oraz to, że ankietowani nie byli osobami decyzyjnymi i woleli nie wypowiadać się w imieniu całego podmiotu. Z pewnością poszukiwanie i analizowanie nowych możliwości wzbogacenia istniejącej oferty przyczynia się do jej uatrakcyjnienia, dlatego cieszy fakt, że prawie 1/3 badanych podmiotów miała swoje przemyślenia w tej kwestii i chciała się nimi podzielić.

Respondenci wypowiedzieli się na temat warunków lokalowych Klubu. Niektóre pomieszczenia ośrodka wymagają odświeżenia, a wyposażenie placówki jest niewystarczające, brakuje sali specjalnie przygotowanej do zajęć sportowo-rekreacyjnych, słabe jest zaopatrzenie w sprzęt i materiały do prowadzenia zajęć.

Sale mogłyby być lepiej wyposażone, godziny otwarcia biblioteki powinny być dłuższe, natomiast oferta klubu mogłaby być otwarta na środowisko lokalne (kobieta, 40 lat).

Argumentem przemawiającym za modernizacją placówki jest fakt, że poczynione naprawy, zakupy i inwestycje mogą przyciągnąć do niej nowych uczestników, a co się z tym wiąże – siła oddziaływania Klubu mogłaby się zwiększyć. Kilku ankietowanych zwróciło uwagę, że dobrze by było, gdyby ogólnodostępna biblioteka mieszcząca się w budynku Klubu miała dłuższe godziny otwarcia, gdyż brakuje możliwości wypożyczania w godzinach popołudniowych.

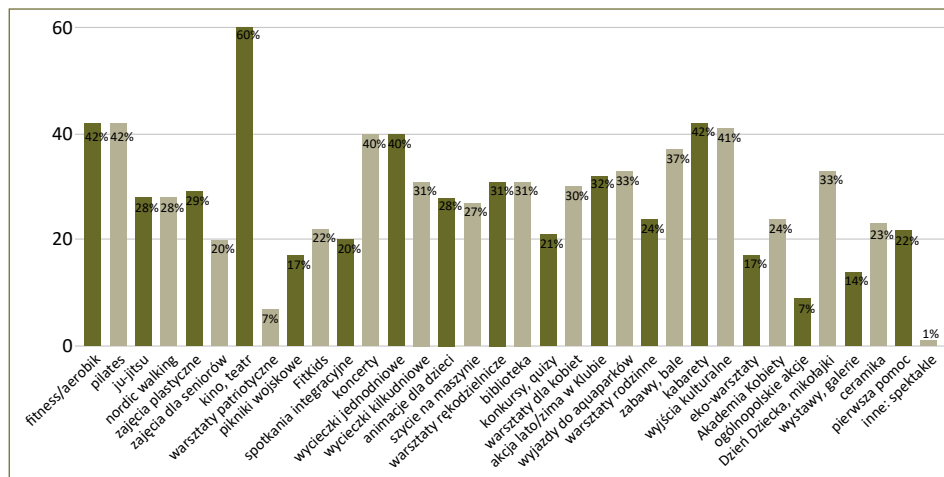
Zdaniem badanych dom kultury ma być dla wszystkich. Nie powinno być żadnych barier w korzystaniu z oferty tej instytucji. Najczęściej tymi barierami jest brak możliwości finansowych uiszczenia opłat za zajęcia, ale czasem po prostu brak informacji o danych wydarzeniach.

Ankietowani podzielili się uwagami, które wdrożone w życie mogłyby poprawić jakość usług świadczonych przez Klub 18 bpd. Wśród sugestii były: zmianowość zajęć (raz rano, raz po południu), zwiększenie liczby zajęć z pilatesu, aqua aerobiku, z użyciem stepu oraz szersza oferta wyjść do kina, teatru, na basen, powtórzenie wycieczek sprzed kilku lat. Były również wypowiedzi pełne uznania dla działalności Domu Żołnierza.

W pytaniu ankietowym dotyczącym korzystania przez respondentów z form aktywności organizowanych przez Klub 18 bpd badani mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi. Wypowiadano się na temat preferowanych tematów i form

zajęć, zarówno tych, z których ankietaowani korzystają, jak i tych, z których chcieliby skorzystać. Warto zwrócić uwagę na fakt, że w pytaniu celowo został poszerzony zakres tematyczny o takie obszary, które nie mieszczą się w zwyczajowym rozumieniu kultury. Najczęściej wybierane aktywności ilustruje wykres 9.

Wykres 9. Najczęściej wybierane przez respondentów formy aktywności

Źródło: badania własne.

Zdecydowana większość badanych, bo 60%, zadeklarowała, że kino i teatr to najczęściej wybierane przez nich formy aktywności organizowane przez Klub 18 bpd. Taką odpowiedź udzieliło 39 kobiet i 21 mężczyzn. Kino i teatr są znakomitym pretekstem do spotkań, rozmów i nawiązywania nowych kontaktów oraz do integracji społeczności lokalnej. Dominują zatem formy biernego uczestnictwa zbiorowego.

Ponad 42% ankietaowanych wybrało fitness, aerobik, pilates, co świadczy o dużym zainteresowaniu zajęciami sportowo-relaksacyjnymi oraz o potrzebie ruchu i aktywności w środowisku wojskowym. Ruch stanowi niezbędny element zdrowego stylu życia. Jest on nie tylko kluczowym elementem prawidłowej sprawności fizycznej, ale i ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój psychiczny i społeczny.

Liczby podane na wykresie wskazują, że 40% badanych chętnie wzięłoby udział w koncertach muzycznych, wyjściach kulturalnych, 42%, w tym 26 kobiet i 16 mężczyzn, opowiada się za kabaretami. Może to świadczyć o dość

dużej potrzebie tegoż środowiska udziału w przedsięwzięciach o charakterze humorystycznym i rozrywkowym.

Niewiele mniej, bo 37% ankietowanych, chętnie uczestniczyłoby w zabawach i balach, tak odpowiedziało 20 kobiet i 17 mężczyzn. Podobnym zainteresowaniem cieszą się wycieczki jednodniowe. Takie przedsięwzięcia według uczestników umożliwiają wartościowy wypoczynek, rozwijanie życia towarzyskiego, a przede wszystkim rozrywkę w gronie wojskowym.

Na uwagę zasługuje fakt, że w badaniu została poszerzona oferta kulturalna o takie działania, jak Dzień Dziecka i mikołajki, akcje lato/zima w Klubie, które cieszą się wysokim, bo 33-procentowym, zainteresowaniem.

Wśród form aktywności organizowanej przez badaną instytucję około 30% ankietowanych zaznaczyło: ju-jitsu, nordic walking i kilkudniowe wycieczki. Zajęcia plastyczne, warsztaty rękodzielnicze, szycie na maszynie, animacje dla dzieci oraz warsztaty dla kobiet interesują również 30% respondentów. Osoby dorosłe biorące udział w warsztatach to głównie kobiety, które najchętniej przychodzą na nie, aby się zrelaksować i zdobyć nowe umiejętności. Uczestnictwo w różnorodnych zajęciach rękodzielniczych daje możliwość poszerzenia horyzontów, zainteresowań, jest też odskocznią od codziennych obowiązków. Ponad 31% ankietowanych zaznaczyła korzystanie z biblioteki jako jedną z ulubionych form aktywności organizowanych przez Klub 18 bpd. Zajęcia dla rodziców z dziećmi, których przykładem były spotkania ogólnorozwojowe FitKids, cieszyły się zainteresowaniem 22% odbiorców.

Należy zwrócić uwagę, że integracja w środowisku wojskowym została zaznaczona przez około 20% ankietowanych, w tym 11 kobiet i 9 mężczyzn. Natomiast pikniki wojskowe cieszyły się zainteresowaniem 17% badanych, z kolei warsztaty patriotyczne – zaledwie 7%. Tylko jedna z ankietowanych osób udzieliła odpowiedzi na pytanie o inne formy aktywności (odpowiadając: „spektakle”).

W trakcie obserwacji uczestniczącej można było zauważyć, że pracownicy ośrodka mogą w sposób kreatywny i autorski realizować swoje pomysły i twórcze zamierzenia. Przede wszystkim rozmawiają z innymi osobami o zainteresowaniach, formach spędzania czasu wolnego i starają się dostosować przedsięwzięcia do ich potrzeb. Dzięki temu uczestnicy zajęć czują się zauważeni, budowane są pozytywne komunikacja i dobre relacje w tej społeczności.

Interesujących danych i możliwości interpretacyjnych dostarczyło pytanie otwarte dotyczące działań związanych z szeroko pojętą kulturą, sportem

i rekreacją. Zaledwie połowa badanych, a dokładnie 41 osób, zdecydowała się udzielić odpowiedzi na to pytanie (11 mężczyzn i 30 kobiet).

Wśród dodatkowych propozycji i oczekiwań, jakie mieli uczestnicy badań ankietowych, które powinny zostać uwzględnione w funkcjonowaniu placówki, pojawiły się: rajdy rowerowe, tenis, wyjścia na jachty, survival, warsztaty florystyczne i nauka gotowania, język angielski, jazda konna, jazda na rolkach i na hulajnodze wyczynowej, zajęcia fotograficzne, joga, zajęcia muzyczne lub lekcje śpiewu, nauka gry na instrumencie, nauka tańca. Warto przyrzeć się propozycjom zebranym w badaniu. Oto kilka z nich.

Nauka i doskonalenie jazdy na nartach, wspinaczka, pełnowymiarowa (cały dzień/tydzień), oferta półkolonii letnich i zimowych dla dzieci (kobieta, 37 lat).

Język angielski, zajęcia na strzelnicy, warsztaty samoobrony, zawody lekkoatletyczne dla młodzieży (kobieta, 40 lat).

Nauka strzelania z łuku, obsługa sprzętu strzelania z wiatrówki wojskowej (mężczyzna, 50 lat).

Warsztaty dla tatusiów z dzieckiem, zajęcia dla dzieci typu: jak przetrwać w lesie, kuligi, imprezy w stylu retro, bale komandosa, taniec towarzyski dla małżeństw, wycieczka do zoo (mężczyzna, 38 lat).

Jazda na rolkach, zajęcia fotograficzne, zajęcia fitness co najmniej 3 razy w tygodniu, wyjścia górskie, joga (kobieta, 37 lat).

Zajęcia sportowe dla dzieci 7–9 lat z torem przeszkód, wspinaczka, wyjścia w góry z rodzicami z piknikiem (ognisko), nordic walking rodzice z dziećmi, warsztaty rękodzieła dla dzieci z rodzicami, np. makrama, malowanie na płótnie, mozaika, robótki ręczne (kobieta, 40 lat).

Dla badanych szczególnie ważny był wspólnie spędzony czas oraz działania łączące pokolenia. Integracja międzypokoleniowa jest istotna zwłaszcza dla osób starszych. Wspólne realizowanie projektów przez rodziców z dziećmi, dziadków/babcie z wnuczętami pozwala na dialog, a w konsekwencji na wzajemne zrozumienie.

Zdaniem ankietowanych zadania realizowane przez Dom Żołnierza powinny skupiać się przede wszystkim na rozwoju fizycznym, rozwijaniu sprawności i kondycji. Pojawiło się też kilka wypowiedzi związanych z: rozwojem edukacyjnym i osobistym dzieci oraz dorosłych, samoakceptacją, jak również samoobroną dla kobiet. Dla przykładu warto przytoczyć kilka wybranych opinii.

Warto byłoby wprowadzić zajęcia z pierwszej pomocy dla dzieci, ściankę wspinaczkową w batalionie, wycieczki edukacyjne w ramach akcji lato/zima,

np. do zagrody edukacyjnej. Spotkania edukacyjne, np. w nadleśnictwie, w oczyszczalni lub schronisku dla zwierząt (kobieta, 41 lat).

Integracyjne ogniska, cykliczne wyjścia w góry, wokalne zajęcia, dyskusyjny klub książki (kobieta, 38 lat).

Myślę, że jest potrzeba wprowadzenia spotkań dla kobiet poruszających tematy rozwoju osobistego, samoakceptacji itp. Integracja sensoryczna dla dzieci też byłaby ciekawym pomysłem na zajęcia w klubie, jak również warsztaty o wychowaniu dzieci i nastolatków wraz ze sposobami komunikacji, np. język żyrafy i szakala (kobieta, 37 lat).

Spotkania z ciekawymi, znanymi ludźmi (kobieta, 51 lat).

Moimi propozycjami są: zajęcia muzyczne, nauka gry na instrumencie, samoobrona dla kobiet, wyjścia po mieście z przewodnikiem, warsztaty makijażu, warsztaty/spotkania z psychologiem (kobieta, 40 lat).

Chętnie uczestniczyłbym w takich zajęciach, jak: strzelanie z łuku lub kuszy, paintball, wyjazdy na gokarty albo też quady. Ekstremalna wspinaczka górską też byłaby dobrym pomysłem na spędzanie czasu wolnego (mężczyzna, 38 lat).

Jak można zauważyć, pomysły na aktywności były bardzo zróżnicowane. Jednakże uwidacznia się silna potrzeba uczestnictwa w dodatkowych zajęciach czy też stworzenia przestrzeni do realizacji własnych projektów. Niektóre pomysły z pewnością są bardzo trudne do zrealizowania, głównie ze względów finansowych, ale są też takie inicjatywy, które można zorganizować bez konieczności generowania wysokich kosztów.

Odpowiedzi udzielone przez ankietowanych wskazują na poszerzenie zakresu tematycznego zaliczanego do oferty kulturalnej, co jest dowodem na daleko idącą zmianę modeli społecznych, kulturowych oraz aspiracji i potrzeb związanych z współudziałem w życiu wspólnotowym.

W tym miejscu warto podkreślić, że część wskazanych przez badanych działań jest już uwzględniona w ofercie Domu Żołnierza. Jednakże należałoby skupić się na ich modyfikacji, m.in. dostosować program zajęć, warsztatów i imprez do potrzeb kulturalnych wszystkich grup wiekowych czy zwiększyć liczbę zajęć ruchowych i rekreacyjnych, wyjść kulturalnych, spotkań itd.

Wśród wskazań badanych pojawiły się również nowe, nierealizowane dotychczas przez placówkę działania, np. ścianka wspinaczkowa, tenis, wyjście na strzelnicę, nauka pływania jachtem oraz jazda na rolnach, jazda konna, nauka języka angielskiego. Nad ich włączeniem do oferty należałoby się zastanowić, tak aby propozycje Klubu korespondowały z oczekiwaniami i preferencjami kulturalnymi odbiorców. Ponadto z odpowiedzi respondentów

można wysnuć wniosek o potrzebie integracji społeczności lokalnej i budowania poczucia przynależności. Badani chcieliby uczestniczyć w działaniach międzypokoleniowych, rodzinnych i towarzyskich.

WNIOSKI Z BADAŃ EMPIRYCZNYCH

Przed rozpoczęciem badania założona została hipoteza główna, że działalność kulturalno-oświatowa Klubu 18 bpd zapewnia środowisku wojskowemu spędzanie czasu wolnego, wielostronny rozwój oraz wychodzi naprzeciw oczekiwaniom tego środowiska. Hipoteza ta potwierdziła się. Badania wykazały bowiem, że Dom Żołnierza co roku rozszerza swoją ofertę różnorodnych przedsięwzięć, a oferowane zajęcia cechuje wysoka jakość oraz profesjonalna organizacja. Dostępne propozycje zajęć są rozbudowane i w zasadzie każdy chętny może znaleźć dla siebie coś interesującego.

Pierwsza hipoteza szczegółowa (H1) to przypuszczenie, że członkowie zajęć w Klubie 18 bpd zauważają wpływ działań kulturalno-oświatowych na swoje życie oraz dostrzegają korzyści płynące z takich działań. To stwierdzenie okazało się trafne. Wyniki badań pokazały bowiem, że placówka ta oferuje uczestnikom szeroki zakres dodatkowych zajęć, które rozwijają zainteresowania, umożliwiają poznanie nowych ludzi, poprawiają kondycję i zdrowie, uczestnicy warsztatów uczą się nowych umiejętności oraz ciekawie spędzają swój czas wolny.

Oferta dostępna w badanej instytucji jest zróżnicowana, pełna wysokiej jakości propozycji, a co równie ważne – bezpłatna. Dobrze funkcjonuje też segmentacja oferty – istnieje wiele działań kierowanych do różnych grup wiekowych, zwłaszcza do dzieci, seniorów, rodzin i kobiet.

Druga hipoteza szczegółowa (H2) zakładała, że przedsięwzięcia organizowane przez Klub 18 bpd wydatnie wpływają na społeczną integrację żołnierzy i pracowników resortu obrony narodowej. Przypuszczenie to potwierdziło się tylko częściowo. Okazało się, że specyfika środowiska i jego zhierarchizowana struktura znacznie przeszkadza w integracji wśród mężczyzn. Natomiast kobiety, a przede wszystkim żony żołnierzy, odczuwają większą potrzebę integracji. Chętnie uczęszczają na zajęcia, spotykają się z innymi paniami i nawiązują głębokie relacje. Większość żołnierzy z całej Polski jest przydzielanych rozkazem do jednostki wojskowej i w związku z tym przeprowadzają się oni do danego miasta razem z rodzinami. Nowe miejsce, otoczenie oraz

społeczność są dla kobiet oraz dzieci trudnością w nawiązywaniu nowych znajomości, dlatego klub garnizonowy jest miejscem, w którym mogą spędzić czas wolny i poznać inne osoby w podobnej sytuacji.

Trzecia hipoteza (H3) zakładała, że osoby zainteresowane zajęciami w Klubie 18 bpd mają do zaproponowania konkretne zmiany oraz nowe rodzaje aktywności, które można ich zdaniem z powodzeniem wprowadzić w tej placówce. Powyższa hipoteza okazała się trafna. Duża grupa badanych zasugerowała propozycje innowacyjnych pomysłów, które mogłyby wpłynąć na poszerzenie oferty kulturalno-oświatowej Domu Żołnierza.

Do zadań instytucji kultury należy przede wszystkim propagowanie szeroko pojętej kultury w nawiązaniu do historii oraz tradycji i obrzędów obszaru, na którym się znajduje. Oprócz działalności kulturalnej powinna też rozwijać aktywność społeczną. Sama nazwa instytucji (Dom Żołnierza) warunkuje podejmowanie działań na rzecz żołnierzy jednostki wojskowej, a jedną z jej form jest pełnienie funkcji ośrodka aktywności środowiska wojskowego, zarówno w sferze kulturalnej, jak i społecznej. Połączenie wymienionych sfer i podjęcie odpowiednich kroków programowych zwiększy możliwość oddziaływania na rozwój tego środowiska. Aby taki plan wcielić w życie, należy otworzyć instytucję na ludzi, pokazać, że ośrodek kultury to nie tylko budynek, ale realne działania, dobro wspólne, na którego kształt i formę społeczeństwo może mieć rzeczywisty wpływ.

W wyniku przeprowadzonych badań uzyskano bogaty materiał dotyczący Klubu 18 bpd. Celem badań było pozyskanie i przygotowanie środowiska wojskowego do aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz współtworzenia jej wartości, troska o zaspokajanie potrzeb przez ich rozpoznawanie oraz inicjowanie, stymulowanie, organizowanie i wspieranie różnorodnych działań kulturalno-oświatowych.

Dom Żołnierza w Bielsku-Białej, rozwijając swoją działalność w kierunku bliższych relacji z lokalną społecznością, mógłby kłaść znacznie większy nacisk niż dotychczas na przepływ informacji oraz wspieranie oddolnych inicjatyw, jak również poszerzyć ofertę o zajęcia wzmacniające u uczestników poczucie własnej wartości i kulturotwórczego potencjału. W sposób pośredni wyniki badań mogą być pomocne podczas planowania i organizowania przyszłych wydarzeń kulturalnych czy programowania wsparcia w tym zakresie tak, aby oferta czasu wolnego odpowiadała realnym potrzebom żołnierzy i ich rodzin. Nawiązywanie partnerstwa, współpraca z innymi organami samorządu, instytucjami kulturalnymi i oświatowymi oraz organizacjami pozarządowymi

może przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności oferty Domu Żołnierza, ale też do realizacji wyższych celów społecznych.

Klub 18 bpd poszukuje nowych form, obszarów i możliwości dotarcia do potencjalnych uczestników zajęć. Mimo podejmowania różnych nowych inicjatyw i działań nadal – co badania wyraźnie potwierdziły – część środowiska wojskowego nie reaguje na ofertę kulturalną lub korzysta z niej selektywnie. Wielu z tych, którzy nie korzystają lub korzystają wybiórczo, albo nie wie o ofercie kulturalnej Klubu, albo ocenia ją słabo, albo też nie chce wypowiadać się na ten temat. Pozytywnie należy ocenić działania na rzecz zmian organizacyjnych w instytucji, które mogą prowadzić do skuteczniejszego oddziaływania na rzeczywistość kulturalną tej placówki.

Warto rozważyć analizę opinii odbiorców/uczestników działalności kulturalnej w środowisku wojskowym. Należy poszukiwać nowych form dotarcia do grup i środowisk dotąd niezagospodarowanych przez Klub 18 bpd.

Oczywiście dom kultury powinien być atrakcyjny, podobnie jak i jego otoczenie, ale należy również pamiętać o tym, żeby nie zatracić jego wcześniejszego charakteru. Warto, by było to miejsce, gdzie cały czas tętni życie, ludzie są mile widziani, a ich pomysły mają szansę realizacji.

Przeprowadzone badania wykazały, że zbieranie informacji za pomocą metody sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki ankietowej oraz wywiadu pozwala na uzyskanie rzetelnych informacji bezpośrednio od badanej osoby. Wiele dowiedziano się również dzięki obserwacji uczestniczącej. Z kolei analiza dokumentów pozwoliła na znaczące poszerzenie wiedzy na temat działalności kulturalno-oświatowej w środowisku wojskowym.

Dom kultury w XXI w. to już nie tylko zajęcia plastyczne, taneczne, muzyczne, rekreacyjne. Placówka ta mogłaby być miejscem otwartym na potrzeby wspólnoty wojskowej, na jej inicjatywy. Jednak bez względu na to, jak dobrze prowadzona i zorganizowana byłaby taka instytucja, należy wziąć pod uwagę to, że dom kultury to przede wszystkim tworzący go ludzie. Kadra ośrodka powinna pracować nad społecznością, aby wydobyć tkwiący w niej potencjał i motywować ją do podejmowania działań.

SUMMARY

Club of the 18th Airborne Battalion Dom Żołnierza is gradually expanding its offer of various projects, and the classes offered are characterized by high quality and professional organization. The activities offered are extensive and basically everyone can find something interesting for themselves. The club offers participants a wide range of additional activities that develop interests, enable you to meet new people, and improve your fitness and health. The segmentation of the offer also works well – there are many activities targeted especially at children, seniors, families and women. As a result of the research conducted, we know that the Dom Żołnierza in Bielsko-Biała, by developing its activities towards closer relations with the local community, could place much greater emphasis on the flow of information and supporting grassroots initiatives. It should also expand its offer with activities that strengthen participants' self-esteem and promote broadly understood culture in relation to the history, traditions and rituals of the area in which it is located.

KEYWORDS

army, cultural and educational activities, military clubs, activities for military communities

BIBLIOGRAFIA

Chojecka E., *Architektura i urbanistyka Bielska-Białej do 1939 roku*, Urząd Miasta Bielsko-Biała, Bielsko-Biała 1994.

Decyzja nr 55 Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 marca 2013 r. w sprawie zasad działalności klubów wojskowych.

Informacje o Klubie 18 Batalionu Powietrznodesantowego, teczka nr 1, Archiwum Klubu 18 Batalionu Powietrznodesantowego w Bielsku-Białej.

Polak J., Tomiczek M., *Bielsko-Biała w starej fotografii*, Urząd Miejski w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała 1991.

Protokół działalności Klubu 18 Batalionu Powietrznodesantowego „Dom Żołnierza” w Bielsku-Białej w latach 2005-2006.

Regulamin działalności Klubu 18 Batalionu Powietrznodesantowego w Bielsku-Białej.